

Cyngor Gwynedd

Crynodeb Archwilio Blynyddol 2023

Dyma ein crynodeb archwilio ar gyfer Cyngor Gwynedd. Mae'n dangos y gwaith a gwblhawyd ers y Crynodeb Archwilio Blynyddol diwethaf, a gyhoeddwyd ym mis Ebrill 2023. Mae ein crynodeb archwilio yn rhan o ddyletswyddau Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Ceir rhagor o wybodaeth am y dyletswyddau hyn ar ein [gwefan](#).

Ynglŷn â'r Cyngor

Rhai o'r gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu

Ffeithiau allweddol

Mae gan y Cyngor 69 o gynghorwyr sy'n cynrychioli'r pleidiau gwleidyddol canlynol:

- Plaid Cymru 44
- Annibynnol 23
- Rhyddfrydol - Llafur 2

Gwariodd y Cyngor £311.1 miliwn ar ddarparu gwasanaethau¹ yn ystod 2022-23²

¹ Rydym yn diffinio gwariant ar wasanaethau fel cost y gwasanaethau a ysgwyddir gan y gronfa gyffredinol o'r Dadansoddiad Cyllid Gwariant, gan dynnu unrhyw gost gwasanaethau Cyfrif Refeniw Tai, a praeseptau, ardollau a llog dyled.

² Ffynhonnell: Datganiad o Gyfrifon 2022-23

Ffeithiau allweddol

Ar 31 Mawrth 2023, roedd gan y Cyngor £123.4 miliwn o gronfeydd ariannol wrth gefn defnyddiadwy³. Mae hyn yn cyfateb i 39.7% o wariant blynyddol y Cyngor ar wasanaethau⁴.

Mae 2.7% o 73 o ardaloedd Cyngor Sir Gwynedd yn rhai yr ystyrir eu bod ymhlith y 10% o ardaloedd mwyaf amddifadus yng Nghymru; dyma'r pumed isaf o'r 22 o gynghorau unedol yng Nghymru⁵.

Rhagwelir y bydd poblogaeth Gwynedd yn cynyddu 5% rhwng 2023 a 2043 o 125,500 i 132,200, gan gynnwys cynnydd o 3% yn nifer y plant, cynnydd o 1% yn nifer y boblogaeth oedran gweithio a chynnydd o 17% yn nifer y bobl 65 a hŷn⁶.

Dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol

Gwnaethom gwblhau gwaith yn ystod 2022-23 i gyflawni'r dyletswyddau canlynol

- Archwilio'r Cyfrifon**

Bob blwyddyn, mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio datganiadau ariannol y Cyngor i wneud yn siŵr y rhoddir cyfrif priodol am arian cyhoeddus.
- Gwerth am arian**

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio a yw'r Cyngor wedi sefydlu trefniadau i gael gwerth am arian am yr adnoddau y mae'n eu defnyddio, a rhaid iddo fod wedi'i argyhoeddi ei fod wedi gwneud hyn.
- Yr egwyddor datblygu cynaliadwy**

Mae angen i gyrff cyhoeddus gydymffurfio â'r ddyletswydd datblygu cynaliadwy wrth bennu eu hamcanion llesiant a chymryd camau i'w cyflawni. Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu i ba raddau y maent yn gwneud hyn.

³ Rydym yn diffinio cronfeydd ariannol wrth gefn defnyddiadwy fel cronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio ar gyfer costau refeniw, lle nad yw'r diben wedi'i ddiogelu gan y gyfraith. Mae hyn yn golygu cyfanswm y gronfa gyffredinol, cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi, a balansau ysgolion. Nid yw'n cynnwys cronfeydd wrth gefn y Cyfrif Refeniw Tai, derbyniadau cyfalaf, na grantiau cyfalaf anghymwysedig.

⁴ Ffynhonnell: Datganiad o Gyfrifon 2022-23

⁵ Diffinnir ardal yn y cyd-destun hwn fel 'Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is'. Ffynhonnell: Stats Cymru

⁶ Ffynhonnell: [Stats Cymru, Amcanestyniadau o'r Boblogaeth](#)

Yr hyn a nodwyd gennym

Archwiliad o Gyfrifon Cyngor Gwynedd 2022-23

I gyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol rydym yn cwblhau prosiectau penodol, ond rydym hefyd yn dibynnu ar waith archwilio arall, a gwaith cyrff rheoleiddio megis Arolygiaeth Gofal Cymru ac Estyn (yr arolygiaeth addysg). Rydym yn cymryd canfyddiadau ein gwaith archwilio i ystyriaeth wrth asesu a yw'r Cyngor wedi sefydlu trefniadau i sicrhau gwerth am arian. Caiff ein canfyddiadau a'n casgliadau eu crynhoi isod.

Bob blwyddyn rydym yn archwilio datganiadau ariannol y Cyngor.

Ar gyfer 2022-23:

- cyflwynwyd y datganiadau drafft i'w harchwilio ar 30 Mehefin 2023. Roedd hyn cyn y dyddiad cau ar 31 Gorffennaf 2023 a osodwyd gan Lywodraeth Cymru. Rhoddodd yr Archwilydd Cyffredinol farn cywir a theg ddiamedod ar ddatganiadau ariannol yr Awdurdod ar 22 Ionawr 2024. Roedd hyn wedi'r dyddiad cau, sef 30 Tachwedd 2023, y cytunwyd arno gyda Llywodraeth Cymru, yn bennaf oherwydd effaith gofynion safonau archwilio newydd. Nodwyd mwy o wybodaeth am effaith safonau archwilio newydd yn ein Cynllun Archwilio Manwl a ystyriwyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 14 Rhagfyr 2023.
- cafodd Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac Adroddiad Naratif yr Awdurdod eu paratoi yn unol â Chod CIPFA a chanllawiau perthnasol. Roeddent hefyd yn gyson â'r datganiadau ariannol a baratowyd gan yr Awdurdod a'n gwybodaeth am yr Awdurdod.
- gwnaed nifer o newidiadau i ddatganiadau ariannol yr Awdurdod a gododd o'n gwaith archwilio, a thynnwyd sylw'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio at y rhain yn ein Hadroddiad ar yr Archwiliad o'r Datganiadau Ariannol ym mis Ionawr 2024.
- yn ogystal â chyfrifoldebau'r Archwilydd Cyffredinol am archwilio datganiadau ariannol yr Awdurdod, mae hefyd yn gyfrifol am ardystio nifer o hawliadau am grantiau a ffurflenni grant. Ni nodwyd unrhyw broblemau arwyddocaol yn ein gwaith hyd yma.
- cyhoeddodd yr Archwilydd Cyffredinol y dystysgrif a oedd yn cadarnhau bod yr archwiliad o'r cyfrifon ar gyfer 2022-23 wedi cael ei gwblhau.

Adolygiad asesu risg a sicrwydd

Fe wnaethom adolygu'r trefniadau y mae'r Cyngor wedi'u rhoi ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio ei adnoddau. Gwnaethom gynhyrchu'r adroddiadau canlynol o'n gwaith asesu risg a sicrwydd:

- Gosod amcanion llesiant – gwnaethom edrych ar ddull y Cyngor o osod ei amcanion llesiant. [Canfuom](#) fod y Cyngor wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth

osod ei amcanion llesiant ac mae cyfleoedd i gryfhau agweddau ar hyn, yn ogystal â'r trefniadau i gefnogi'r gwaith o gyflawni a monitro.

- Defnydd o wybodaeth perfformiad – safbwynt defnyddwyr gwasanaethau a chanlyniadau – gwnaethom edrych ar y data safbwynt defnyddwyr gwasanaethau a chanlyniadau a ddarparwyd i aelodau ac uwch-swyddogion, a sut y caiff yr wybodaeth hon ei defnyddio. Canfuom bod y Cyngor yn darparu llawer iawn o wybodaeth perfformiad i uwch arweinwyr i'w helpu i ddeall safbwynt defnyddwyr y gwasanaeth ond mae gwybodaeth am ganlyniadau yn gyfyngedig.

Strategaeth Ddigidol

Yn ystod 2022-23, gwnaethom archwilio dull gweithredu strategol cynghorau o ran agweddau digidol, ac yn benodol i ba raddau y datblygwyd hyn yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy; ac y bydd yn helpu sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau'r Cyngor. Canfuom nad oes gan y Cyngor ddull strategol o ymdrin â digidol ac nad yw wedi dangos y bydd ei strategaeth ddigidol nesaf yn cael ei datblygu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy.

Adolygiad o effeithiolrwydd craffu

Yn ystod 2023, gwnaethom adolygu a oes gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar waith ar gyfer craffu drwy'r pwyllgorau cyhoeddus. Canfuom fod y Cyngor yn creu amgylchedd cefnogol ar y cyfan i alluogi craffu i weithredu'n effeithiol ond mae cyfleoedd i gryfhau hyfforddiant sy'n cymhwyso aelodau i ddwyn y Cabinet i gyfrif.

Arolygiaethau eraill

Gwnaethom hefyd ystyried canfyddiadau Archwiliadau Sicrwydd a gwblhawyd gan Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) ac adroddiadau Estyn, yn ogystal ag unrhyw gamau dilynol a gymerwyd gan y Cyngor mewn ymateb iddynt.

Gwaith sydd yn yr arfaeth ar gyfer 2023-24

Gwnaethom hefyd fwrw golwg ar yr heriau a'r cyfleoedd allweddol sy'n wynebu'r Cyngor. Gallai'r rhain gael effaith ar allu'r Cyngor i gyflawni ei rwymedigaethau cyfreithiol o ran yr egwyddor datblygu cynaliadwy a'r modd y mae'n defnyddio'i adnoddau.

Mae ein gwaith arfaethedig ar gyfer 2023-24 yn cynnwys:

- Asesiad risg a sicrwydd
- Asesiad risg a sicrwydd – Gosod Amcanion Llesiant
- Prosiect rhanbarthol – Adolygiad o ofal heb ei drefnu
- Adolygiad thematig – Cynaliadwyedd ariannol
- Adolygiad thematig – Comisiynu
- Prosiect Lleol – Gwastraff ac Ailgylchu

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth, ac fe'i penodwyd gan Ei Mawrhydi'r Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn gwneud ei waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n fwrdd statudol a sefydlwyd at y diben hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Caiff Swyddfa Archwilio Cymru ei dwyn i gyfrif gan y Senedd.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, awdurdodau tân ac achub, parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Mae hefyd yn cynnal astudiaethau o werth am arian mewn llywodraeth leol, yn asesu cydymffurfiaeth â'r gofynion sy'n weddill o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a gall gynnal arolygiadau arbennig dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus a noddir ganddi ac sy'n gysylltiedig â hi, Comisiwn y Senedd a chyrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Archwilio Cymru yw'r enw ymbarél ar gyfer Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n endidau cyfreithiol ar wahân â'u swyddogaethau cyfreithiol eu hunain, fel y disgrifir uchod. Nid yw Archwilio Cymru yn endid cyfreithiol.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.